

Бяла книга за
свободата
на медиците в
България

София, 2018 г.

„Бяла книга за свободата на медиите в България“
е проект на Съюза на издателите в България, реализиран от журналисти
и редактори от членуващите в съюза издания.

2018 г.

01

Ситуацията на медиите в България

През последните десет години ситуацията на медийния пазар в България системно се влошава. От една страна, бизнес моделът на медиите е изложен на натиск от вътрешни и външни за пазара фактори, които го правят все по-неатрактивен. От друга страна, но и вследствие на горното, качеството на медийния продукт непрекъснато се влошава. Това може да се измери през неспазването на общовалидните международни журналистически правила и стандарти, лесното възприемане и разпространение на фалшивите новини, все по-ограничената свобода на словото.

Медийна свобода

България тенденциозно и с притеснително бързи темпове отстъпва място в обективните международни класации, които измерват медийната и журналистическата свобода по света.

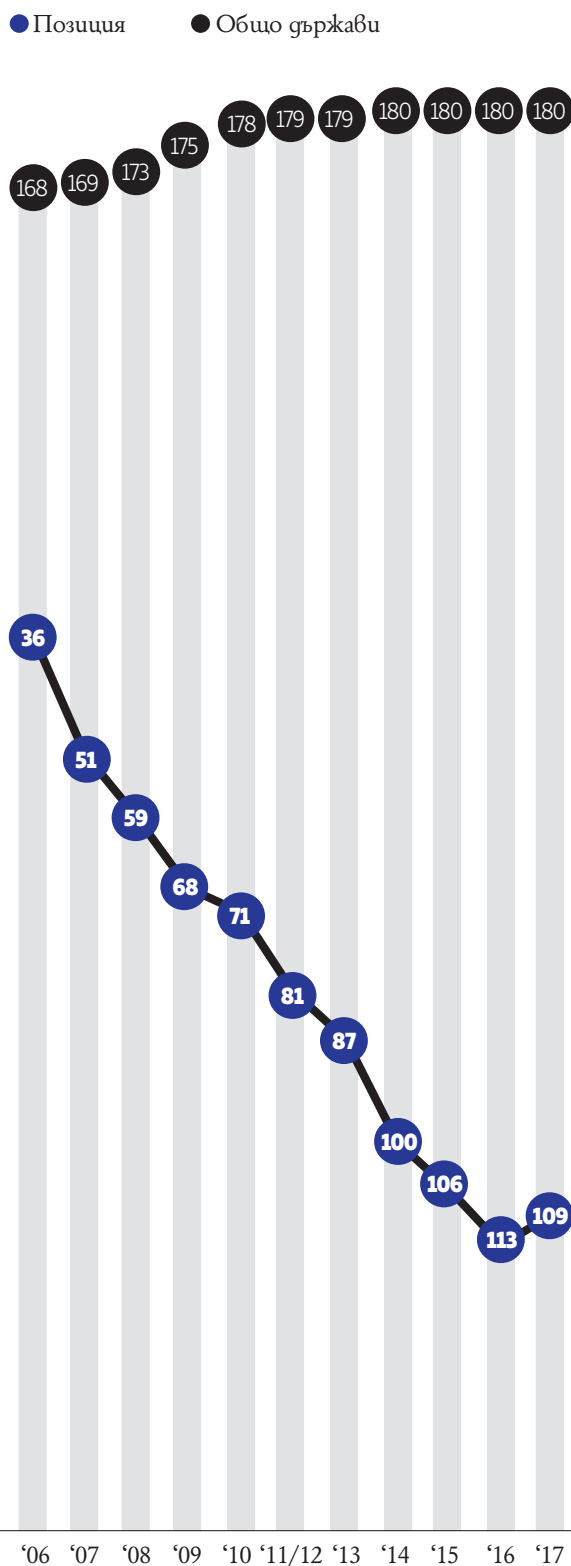
Според Word Press Freedom Index^[1] на организацията „Репортери без граница“ през 2017 г. страната е на 109-о място от общо 180 държави и с това е на последно от всички останали държави в Европейския съюз. Като основна причина в доклада се посочва средата, доминирана от корупция и обвързаност между медии, политици и олигарси, а

за пример е даден депутатът от ДПС Делян Пеевски, който през групата си „Нова българска медийна група“ притежава 6 вестника и контролира 80% от пазара на дистрибуция в България. Като следващ негативен фактор се посочва фактът, че насочването на европейски средства към определени медии поражда зависимост и липса на прозрачност.

С тази си позиция България оглавява групата на страните, за които се казва, че са в „лошо състояние“. В Европа такива са само още три държави - Македония (111), Русия (148) и Турция (155). Много по-напред от България са страни като Тринидад и Тобаго, Гана, Белиз, Буркина Фасо, Монголия,

[1] <https://rsf.org/en/bulgaria>

Пропаданетона България в класацията за свобода на медиите на "Репортери без граници"

Киргизстан и много други.

За сравнение - през 2006 г. медийната среда нарежда България на 36-о място от общо 168 държави. Това болезнено губене на позиции в рамките на десетина години показва срив в доверието в медийния продукт (*виж графиката*).

По този повод през 2012 г. еврокомисарят по цифровите технологии Нели Крус по време на посещение в България казва: „Случаят с България изглежда тревожен.“^[2] И добавя: „Когато говорим за свободата на медиите, става дума за защита на основните ценности, не във всички страни от ЕС има такава свобода, трябва да се борим за нея.“

[2] <http://www.bghelsinki.org/bg/novini/bg/single/evrokomisar-neli-krus-situacijata-s-mediite-v-blgariya-c-trevozhna/>
 [3] <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2017/bulgaria>

Друго международно наблюдение потвърждава негативната тенденция. В своя доклад за свободата на медиите през 2017 г. Freedom House ^[3] дава на България 42 от общо 100 точки. (Според методиката при 0 точки има пълна свобода.) Отново за сравнение - през 2006 г. свободата на медиите е оценена с едва 34 точки, или за десет години ситуацията се е влошила два пъти.

Бизнес моделът на медиите

Вторият важен процес на медийния пазар в България е, че той става все по-неатрактивен от бизнес гледна точка. Доскорошната бизнес логика изпадна в криза заради навлизането на новите технологии. Промяната в средата унищожи традиционните бизнес модели първо на печатните медии, а сега това се случва и с ефирните телевизии. Информацията вече стига до потребителите по съвършено нов начин – през телефони, таблети, благодарение на интернет. В резултат компаниите се опитват да достигнат до клиентите си по нови канали, като изоставят традиционната реклама в печатта и телевизията. Само за пример – половината от световния пазар на дигитална реклама се държи от Google и Facebook ^[4]. Традиционните медии трябва да преосмислят бизнес модела си, за да върнат читателите и потребителите си.

Друг сериозен шок за медийния пазар дойде от икономическия цикъл и кризата след фалита на Lehman Brothers през 2008 г. Едва сега, десет години по-късно, Европа напълно се възстановява от нея. В резултат на кризата инвестициите намаляха, потреблението спадна, банките в целия свят бяха в тежка ситуация. Периферните държави като България пострадаха най-много.

Медиите са процикличен бизнес и логично са една от най-тежко ударените индустрии. Тези два обективни фактора направиха българските медии неатрактивен бизнес както за международните, така и за българските стратегически или финансови инвеститори. Последва масова смяна на собствеността на медийния пазар в България, като от него се отгърпнаха повечето чужди инвеститори:

➤ през 2010 г. германската Westdeutsche Allgemeine Zeitung продаде най-голямата издателска група в България на група инвеститори с преобладаващи български представители

➤ през 2011 г. шведската медийна група Bonnier продаде в. „Пари“ на най-голямата група за икономически медии „Икономедиа“

➤ през 2013 г. шведската група Sanoma Magazines International се изтегли от пазара след няколко трудни години за бизнеса си. Групата продаде онлайн медиите си, обеду-

[4] <https://www.reuters.com/article/us-alphabet-facebook-analysis/google-facebook-show-power-of-ad-duopoly-as-rivals-stumble-idUSKBN1AD1ZY>

нени в „Нет инфо“, на Радосвет Радев – собственик на първото частно радио в България - „Дарик“. Бизнесът със списанията, част от които са Cosmopolitan, ELLE, Harper's Bazaar, Men's Health, National Geographic, „Блясък“ и др., остана в ръцете на българските съдружници на Sanoma – Красимир и Димитър Друмеви.

Същата тенденция обхваща и пазара на електронни медии:

➤ в края на 2011 г. от пазара се изтегли ProSieben, която притежаваше радиостанциите от групата на SBS в България („Радио Веселина“, „Витоша“, Magic FM, радио и телевизия The Voice)

➤ в края на 2012 г. американската Emmis Communications продаде радиостанциите FM+, Радио Fresh и Star FM на българската „Рефлекс медиа“, непозната дотогава на медийния пазар.

Процесът тече и до днес. По подобна стратегическа причина в момента на пазара има две големи частни телевизии. БТВ („БТВ медиа груп“, част от Central European Media Enterprises) трябва да бъде продадена по решение на американския антимонополен регулатор заради сливането на AT&T и Time Warner. Собственикът на „Нова телевизия“, шведската Modern Times Group (MTG), обяви, че излиза от традиционните телевизии,

за да се фокусира върху дигиталните си платформи за електронни спортове, онлайн игри и видеомрежи.

Паралелно с изтеглянето на чуждите инвеститори на пазара течеше и разместване сред издателите с български произход на капитала. На мястото на бизнес ориентирани инвеститори на него се появиха политически мотивираните субекти, които видяха в медиите инструмент за въздействие, контрол и обществено влияние.

През последните десет години сме свидетели на опасна концентрация на медийна собственост и влияние от група хора, обединени около генерала от ДПС Делян Пеевски. Контролираните от него медии не работят на пазарен принцип, а разчитат на изкуствено поддържане, за да могат да защитават задкулисните интереси на своите собственици. Медиите се използват за контрол, саморазправа с обявените за противници, поддържане на политическото статукво, изкривяване на общественото мнение до степен на тотална подмяна на реалността. Този процес е една от основните причини за срива на доверието в медийната среда в България, отчетен и от обективните изследвания. ●

02

Кой е Делян Пеевски

В началото на 2016 г. германското издание Der Spiegel излиза с материал със заглавие „Българският политик Пеевски: айсбергът на корупцията“^[5]. В материала Делян Пеевски е посочен като една от най-противоречивите фигури на българския обществен живот, а според критиците му той се е изкачил до политическите висоти на 35 години благодарение на корупция и обвързаност с криминалните мрежи.

Роденият през 1980 г. Пеевски започва да гради кариерата си от съвсем ранна възраст. На 21 години той е най-младият член на политически кабинет като парламентарен секретар на транспортното министерство. Ка-

то такъв влиза в борга на директорите на държавното „Пристанище Варна“. Твърди се, че Пеевски е студент по право, но публичната информация е противоречива за това в кой точно университет следва.

Кариерата му продължава с важни позиции в държавните институции, като навсякъде разчита на връзките си на политическо ниво. Пеевски е следовател (макар да няма необходимия стаж), заместник-министър на държавната политика при бедствия и аварии, където отговаря за държавния резерв. Освободен е заради грандиозен политически и корупционен скандал, а по-късно възстановен с решение на ВАС като следовател и после ка-

[5] <http://www.spiegel.de/politik/ausland/bulgarien-dps-abgeordneter-deljan-peeovski-sorgt-fuer-kontroverse-a-1074203.html>

то зам.-министър. След 2009 г. Делян Пеевски е депутат от ДПС. През 2013 г. е избран от Народното събрание за шеф на ДАНС – решение, което предизвиква обществено недоволство и масови протести, продължили повече от година.

В периода след 2007 г. семейството на Делян Пеевски започва да трупа активи – първоначално изкупува медии, а след това и кљючови компании за българската икономика. Това се случва благодарение на своеобразния му тандем с банкера Цветан Василев, който тогава е мажоритарен собственик на четвъртата по големина банка - Корпоративна търговска банка (КТБ). Пеевски не фигурира като директен собственик в придобиваните фирми, такъв в повечето случаи е майка му Ирена Кръстева. Компаниите се придобиват с кредити от КТБ.

През 2014 г. тандемът Пеевски - Василев се разпада, а банката е фалирана след синхронизирана акция на медиите на депутата и прокуратурата, довела до масово теглене на пари и загуба на ликвидност. След фалита на КТБ голяма част от придобиваните с кредитни активи остават под контрола на Пеевски, в това число и медиите. Неговата империя включва още най-големия търговец на техника „Техномаркет“ с оборот 300 млн. лв. (150 млн. евро) на година, производителя на цигари „Булгартабак“, компании в строителството, имоти и гр.

През годините Делян Пеевски създава мрежа от зависимости в съдебната власт благодарение на редица фактори: политическата си мощ, медийното влияние и финансовия

гръб на КТБ. Свързаностите на Пеевски стигат до настоящия главен прокурор Сотир Цацаров, който многократно е използвал управляваната от него институция в подкрепа на интересите на депутата от ДПС и разправа със сочените за противници.

Медийната група на депутата от ДПС Делян Пеевски

Делян Пеевски започва да гради медийната си империя още през 2007 г. с придобиването на вестниците „Монитор“, „Телеграф“ и „Политика“ от дотогавашния издател Петър Блъсков. Медиите са изпаднали в сериозни финансови затруднения и за тях отгавна се търси купувач. Намират го в лицето на новоучреденото дружество „Нова българска медийна група холдинг“ (НБМГ), еднолична собственост на Ирена Кръстева. Сделката е финансирана от КТБ.

През първите години Пеевски не се афишира като собственик, въпреки че контролира както редакционната политика, така и бизнеса. Едва по-късно, през 2014 г., депутатът от ДПС нарича вестниците „моите медии“, а година по-късно майка му му прехвърля 50% от собствеността в тях. Така реално той излиза „на светло“.

Стъпка по стъпка Пеевски в партньорство и с финансовия гръб на банкера Цветан Василев гради своята медийна империя, която постепенно се попълва с национални и регионални вестници, телевизии, онлайн сай-

тове, разпространителски агенции, печатница, пийпълметрична агенция, инфраструктура за дигитално телевизионно разпръскване и пр. Семейството изкупува фирмите за разпространение на печатните медии, като в момента контролира над 80% от разпространителския пазар. За период от 7-8 години групата инвестира (по консервативни оценки) над 500 млн. лв. в медии. Само в TV7 групата влага 300 млн. лв., вестниците поглъщат над 120 млн. лв., а с още 80 млн. лв. банката кредитира изграждането на печатница в София. С лихвите задължението надхвърля 100 млн. лв. Същата две години след фалита на банката Делян Пеевски придобива обратно през свое дружество на публична продан от съдия-изпълнител за 4.4 млн. лв. Ако се погледне по-широко и се сметнат и парите за придобиването на НУРТС (комплекс от антени за разпространение на радио-телевизионния сигнал с национално покритие), както и за покриване на лихвите по отпуснатите кредити, към днешна дата инвестициите в медиите най-вероятно биха достигнали около 800 млн. лв. (400 млн. евро).

Там, където няма пряка собственост, Пеевски придобива контрол под формата на натиск през разпространението, през отпускането на кредити от КТБ или като скрито участие и влияние върху редакцияната политика. Това лесно може да се види през темите и опорните точки в уж независими медии, които в един глас следват зададения тон на „Монитор“ и „Телеграф“.

През периода 2007 - 2012 г. Делян Пеевски започва да изкупува и фирмите за разпространение на печатни медии. Той придобива както Национална агенция „Разпространение“, така и по-малки регионални разпространителски фирми. Бизнесът се консолидира основно в две дружества, получавали финансиране от КТБ - „Карне М“ и „ВИП пропъртийз“. По-късно следва още по-голяма консолидация под шапката на търговската компания на производителя на цигари „Булгартабак“ - „Табак маркет“ (и двете дружества под контрола на Делян Пеевски). „Табак маркет“ отправя искане^[6] до Комисията за защита на конкуренцията за разрешение на сделка по придобиване на осем фирми за разпространение на печатни медии. Тази сделка е ключова, тъй като съсредоточава в едно дружество, от една страна, бизнеса с продажбата на цигари, а от друга, разпространението на печатните издания. В този момент Пеевски получава сериозна подкрепа от страна на гържавата в лицето на КЗК. Комисията не открива свързаността на Делян Пеевски с купувача и продавачите, въпреки че такава може да бъде доказана, и разрешава сделката. С това бездействие реално КЗК разрешава тоталното монополизиране на пазара на печатни медии.

През следващите години следва разрастване на мрежата на „Табак маркет“ (известна под търговското си наименование Lafka) из страната отново с подкрепата на институциите, но този път на местно ниво. Схе-

[6] <http://reg.cpc.bg/Decision.aspx?DecID=300038294>

мата може да се онагледи със случая в Благоевград, но се прилага на десетки други места из страната. „Табак маркет“ подава го общината инвестиционно предложение да постави павилиони за цигари и вестници в града. Кметът по това време (от ГЕРБ) лично го внася за разглеждане в общинския съвет, който гласува „за“. Обектите се дават без търж или конкурс. Те са на топ места в центъра на града, в жилищните квартали и на спирките на градския транспорт и се намират на метри от вече съществуващи търговски обекти. Случаят предизвиква протеста на другите търговци, явявали се за обектите на конкурси, но от него не произлиза нищо. По подобен начин в десетки други населени местните общински съвети гласуват и одобряват Lafka да получи апетитни терени без конкуренция и на преференциални цени. В момента веригата има над 1000 обекта в 130 населени места.

Вмешателството на Пеевски на медийния пазар в България води до неговото разцепване през 2012 г., когато е създаден втори, алтернативен съюз на издателите – Български медийен съюз. Година по-рано някои от медиите напускат единствената дотогава браншова организация – Съюз на издателите в България. Към новия съюз се присъединяват медиите, които са под контрола на Пеевски, а първоначално самият той става председател на новата организация. Така на пазара ясно се открояват изданията, които са в орбитата на депутата от ДПС, и тези, които

отстояват независимост. В годините след това срещу издатели и журналисти от Съюза на издателите в България следва системен натиск.

Смисълът на инвестициите на Пеевски в медиите е далеч от желанието да се печели от класическа издателска дейност. Медиите са необходимият инструмент, с който може да се подменят темите в обществения дневен рег, да се премахват противници или подкрепят индивидуални интереси, да се контролира информацията, която достига до обществото. Нещо повече - те често биват използвани за политически рекет.

Два примера онаглеждат казаното по-горе

През 2009 г. се провеждат парламентарни избори в България. Проучванията сочат за победител тогавашния кмет на София и настоящ премиер във вече трети мандат Бойко Борисов. По онова време той е противник на групата около КТБ и на Делян Пеевски. В продължение на месеци контролираните от Пеевски медии провеждат черна кампания срещу ГЕРБ и лидера на партията Борисов, а стилистиката изпада до нива, в които той е оприличаван на тиква. Непосредствено след изборите и след своеобразна сделка с новия премиер Борисов медиите рязко сменят

мона към него и започват да възхваляват всяко негово действие.

Друг пример е поведението на пеевските медици през пролетта на 2014 г., след като става ясно, че между двамата партньори – Цветан Василев и Делян Пеевски, има тежък конфликт. Депутатът впряга целия си медиен инструментариум в атака срещу банката и лично срещу бившия си партньор Василев, когото обвинява в източване, кражба и опит за убийство. Медиите му създават обществено напрежение и паника, които събарят банката в рамките на дни. Мрежите на влияние на КТБ в държавата в този момент се прехвърлят към депутата от ДПС Делян Пеевски.

Моделът КТБ

Медиите в орбитата на Делян Пеевски са важна съставна част от един модел, познат като модела #Кой или модела КТБ. Около КТБ се оформя мощна схема за търговия с влияние, която обслужва изцяло интересите на този, който е на власт в момента.

Благодарение на медийната сила, с която разполагат, както и чрез финансирането на редица небанкови инициативи (включително политически) ^[7] собственикът на банката Цветан Василев и неговият тогавашен партньор Делян Пеевски придобиват сериозно влияние едновременно и върху управля-

ващата партия, и върху опозицията и независимите лидери на обществено мнение. Държавата, вместо да се противопостави на този модел, го подкрепя, като концентрира депозитите на държавните предприятия в КТБ. Това се случва в разгара на световната финансова криза, когато всички останали банки и инвеститори са с ограничени ресурси. Този модел води до непрекъснато възпроизводство на политическата власт и контрол върху ключови икономически активи, Висшия съдебен съвет, прокуратурата, независими институции и регулатори. В резултат банковият надзор в централната банка и Комисията за финансов надзор си затварят очите пред порочните практики в КТБ, като кредитирането на свързани лица например. По-късно, през 2014 г., небанковото поведение на банката КТБ я довежда до фалит. Пряката цена на този фалит се оценява на над 5% от БВП на България.

Завладяната държава

След фалита на КТБ и последвалото падане на правителството на Пламен Орешарски опитите за тотално завладяване на държавата и вторично ограбване на активите на КТБ продължават. Пречка пред пълното подчинение на държавните институции е участието на Реформаторския блок в правителството „Борисов 2“. В блока членуват партии и политически лидери, които отстояват независимост от интересите на за-

[7] www.ktbfiles.com

гкулисната група около Делян Пеевски, който от своя страна е прехвърлил подкрепата на медийната си група върху управлението на ГЕРБ и Бойко Борисов.

В следващите три години (2014 - 2017 г.) се провежда масирана координирана кампания между медиите, контролирани от Пеевски, прокуратурата и Бойко Борисов за раздробяване на демократичната общност и дискредитиране на нейните политически лидери. Като краен резултат от тази масирана многогодишна кампания в парламента няма нито един политически представител на демократичната десница и около 20% от населението в София и големите градове остават без политическо представителство в Народното събрание.

Победата на ГЕРБ и националистите на парламентарните избори през 2017 г. и сформирането на кабинета „Борисов 3“ с негласната подкрепа на ДПС отварят вратата към пълното „приватизиране“ на държавните институции. Затвърждава се своеобразният модел „Пеевски“, който обединява политическите и личните интереси на лидерите на няколко партии около кабинета „Борисов 3“, разполага вече с 2/3 от гласовете в парламента и има силно влияние върху единствената опозиционна партия в парламента - БСП.

Маскирани като борба срещу корупцията, се създават редица нови инструменти, кои-

то ограничават базови граждански права и правото на собственост.

Основните инструменти, приложени за пълно установяване на captured state в България, са:

Увреждане на репутацията чрез фиктивни прокурорски обвинения

Преди президентските избори през 2016 г. и парламентарните избори през 2017 г. прокуратурата повдига десетки политически обвинения на прозападни и про-ЕС лидери, между които са бившият външен министър Даниел Митов, неговият заместник Христо Ангеличин, кандидатът за президент и бивш министър на икономиката Трайчо Трайков, бившият вицепремиер Симеон Дянков, бившият министър на отбраната Николай Ненчев, бившият министър на здравеопазването Петър Москов, народният представител Гроздан Караджов и много други. Последните трима са от Реформаторски блок - партията, която е създадена с цел да се противопостави на политическото статукво и корупция. Всички прокурорски акции са шумно огласявани в медиите на Делян Пеевски.

Не по-малко вреден инструмент от повдигането на обвинения от страна на прокуратурата срещу неудобни на модела „Пеевски“ обществени лидери са неповдигнатите обвинения. Много често предварителните про-

верки и заплахата от обвинение са достатъчни, за да бъдат държани в зависимост ключови институции, депутати и десижънмейкъри в медиите. По този начин прокуратурата влияе върху оперативната дейност на редица независими от нея регулатори и институции, включително и върху законодателната дейност на парламента.

Гражданска конфискация

През 2012 г. е прието ново законодателство, с което се въвежда т.нар. гражданска конфискация - инструмент за отнемане на имущество, придобито по незаконен път, без влязла в сила присъда срещу проверяваното лице.

Това е изключително мощен и краен механизъм, който върви по границата между общественения интерес и човешките права, за което свидетелства и дебатът по темата в други държави, където той е въведен.

За да е защитен общественият интерес, от изключителна важност е правоохранителните и правоприлагащите органи в съответната държава да отговарят на международните стандарти за независимост, безпристрастност и професионализъм. От години Европейската комисия констатира^[8], че българските съдебни органи изпитват трудности с отстояването на върховенството на закона. Така мощни механизми като гражданската конфискация се превръщат в инстру-

мент за саморазправа с неудобните на властта до степен на тяхното пълно премахване от икономическия свят.

Нещо повече - българското законодателство влиза в конфликт с приетата през 2014 Директива 2014/42/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 г. за обезпечаване и конфискация на средства и облаги от престъпна дейност в Европейския съюз^[9]. В нея е записано, че държавите членки предприемат необходимите мерки, за да може да се извърши конфискацията, изцяло или частично, на средства на престъпление и на облаги или на имущество, чиято стойност съответства на тези средства на престъпление или облаги, при условие че има влязла в сила осъдителна присъда за извършено престъпление, включително в резултат на неприсъдено производство. Единствената хипотеза на конфискация на имущество без присъда, която директивата допуска, е в случаите, когато до нея не се е стигнало поради отсъствието на подсъдимия.

В България процедурата на проверка на имущественото състояние започва единствено след повдигане на обвинение от прокуратурата, което не подлежи на съдебен контрол. Проверката на съответствие на доходи и имущество протича по непубликувана методика, която никога не е била обект на външен одит. Това позволява на отговорния орган - Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество (КОНПИ), да

[8] https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/rule-law/assistance-bulgaria-and-romania-under-cvm/reports-progress-bulgaria-and-romania_en
 [9] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0042>

прави необосновани, политически мотивирани изводи, за които обаче по закон членовете ѝ не носят никаква отговорност.

Производството е секретно (без участие на проверявания) до внасянето в съда на искане за налагане на обезпечителни мерки. Налагането на обезпечения върху имуществото (запори и възбрани) на първа инстанция практически е без съдебен контрол, защото съдът разполага само с 24 часа да се запознае с материалите, които в повечето случаи са хиляди страници.

След като бъдат наложени обезпеченията, комисията има три месеца, за да внесе иск за отнемане на имуществото. Производствата често продължават с години на първа инстанция, през които наложените обезпечения остават.

Тези извънредни правомощия са дадени на комисията с мотив, че тя трябва да има силно оръжие, за да отнема активите, придобити от криминални престъпници. Въпреки това през последните четири години примерите се броят на пръсти. Първо, защото комисията е обвързана с дейността на прокуратурата и, второ, защото неясната методология ѝ дава възможност да прилага двойни стандарти.

Законодателни промени за натиск над съда и ограничаващи ключови права

След идването на власт на третия кабинет на Борисов започва мащабна законодателна реформа, пакетирана като „борба с корупцията“. Тя включва промени в наказателния процес, антикорупционното законодателство и устройството на съдебната власт.

Създаването на единен антикорупционен орган, в който КОНПИ ще влезе, е използвано като повод за още по-сериозно разширяване на нейните правомощия. Така например за КОНПИ няма да важат нито резултатите от данъчните ревизии, нито съдебните решения, с които те са отменени, т.е. КОНПИ се поставя над съда.^[10]

По-късно, през лятото на 2017 г., с мащабни промени в наказателния процес и приети без обществено обсъждане са ограничени правата на обвиняемите и засилени правомощията на прокуратурата. Така например е въведено „автоматично“ задържане под стража на лице, срещу което е повдигнато обвинение без неговото присъствие. С друга промяна е дадена възможността делото да се гледа в отсъствието на адвоката (дори и да е по уважителни причини), но никога в отсъствието на прокурора. Премахната е и процедурата, която даваше възможност при изтичането на определен период от време след повдигането на обвинение срещу някого той да поиска делото му да бъде внесено в съда.

Част от тези промени са атакувани пред Конституционния съд от адвокатурата^[11]

[10] <http://www.parliament.bg/bills/44/754-04-179.pdf>

[11] <http://www.vas.bg/bg/a/visshiyat-advokatski-svet-na-osnovanie-chl-150-al-4-ot-konstitutsiyata-na-republika-blgariya-sezira-konstitutsionniya-sd-na-republika-blgariya-s-dve-iskaniya-za-ustanovyavane-na-protivokonstitutsionnost-na-slednite-razpredbi-ot-normativni-aktove>

и Върховния касационен съд ^[12].

С друга промяна, направена в закона за съдебната власт, отново без обществен дебат, е дадена възможността на прокуратурата да отстранява съдии за неопределен период от време, без върху това правомощие да има какъвто и да е било съдебен контрол. В закона е записано, че съдия, прокурор или следовател се отстраняват автоматично от длъжност, ако срещу тях бъде повдигнато обвинение за престъпление от общ характер. Прокуратурата има пълен монопол върху това срещу кого да повдигне обвинение и това нейно решение не подлежи на контрол от съда. След сериозните промените на Глава 26 на практика освен абсолютната давност няма други гаранции, които да ограничат времето, през което някой може да бъде обвиняем, т.е. прокуратурата може да отстранява съдии за години. Тази промяна е критикувана от Венецианската комисия към Съвета на Европа ^[13], което води до частичната ѝ отмяна. Механизмът за отстраняване на съдии остава, но само ако са били обвинени за престъпления, свързани с професията им.

Друга мащабна промяна, която управляващите приемат през лятото на 2017 г., е свързана с прехвърлянето на дела срещу широка категория високоставени държавни служители в Специализирания наказателен съд, който до този момент е компетентен да гледа дела за организирана престъпност и тероризъм. Тази промяна не е подкрепена със солидни аргументи, доколкото анализ на специализираните съдилища, изготвен от Върховния касационен съд ^[14], е поставил под съм-

нение ефективността и качеството на специализирания съд.

Законодателната промяна, довела до преместването на делата в специализирания съд, е съпроводена с други изменения, свързани с възнаграждението на съдиите (без еквивалент в другите съдилища и по волята на административния ръководител) и механизмите на тяхното назначаване (командироване от други съдилища без конкурс, отново само по волята на началника на съда), които в своята съвкупност превръщат специализирания съд в извънреден. Това кара ВКС да атакува промяната в Конституционния съд.

Хегемония на главния прокурор над останалите власти

Общото между всички тези промени е, че съвпадат изцяло и единствено с визията на главния прокурор за реформа. В същото време нито една препоръка за въвеждането на механизми за контрол и отчетност на главния прокурор не е адресирана от законодателя. Проблемът с липсата на такива механизми е констатиран многократно:

➤ в Независимия технически анализ на структурния и функционален модел на Прокуратурата на Република България, изготвен от група прокурори от държави - членки на ЕС ^[15]

➤ нееднократно в докладите на ЕК, изготвени в рамките на Механизма за сътрудничество и проверка, включително и в послед-

[12] http://vks.bg/vks_p02_0441.htm

[13] [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)018-c](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)018-c)

[14] http://vks.bg/Docs/analiz_spec_sud_2012-2015.pdf

[15] <http://www.mjs.bg/Files/Executive%20Summary%20Final%20Report%20BG%2015122016.pdf>

ния от ноември 2017 г. [16]

➤ от Венецианската комисия [17]

➤ от Европейския съд по правата на човека в решението по делото „Колеви срещу България“. [18]

Измененията от последната година в комбинация с нерешения системен проблем с гържавното обвинение, свързан с недосегаемостта на главния прокурор, дългия му мандат, липсата на отчетност и силно ограничения съдебен контрол над прокурорските актове по разследването, превръщат главния прокурор в изключително силна фигура, която има хегемония над останалите власти.

Премахването на контрола върху подслушването

В резултат на решението по делото в Европейския съд по правата на човека „Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев срещу България“ [19] България е задължена да създаде независим орган, който да следи процеса по прилагане и използване на специални разузнавателни средства - т.нар. Бюро за контрол на СРС, което да може да проверява по жалби на граждани целия процес по заявяване, разрешение и прилагане на подслушване, следене и други способи, които нарушават правото на личен живот на гражданите. Бюрото е закрито през 2010 г. и възстановено през 2013 г.

След повторното му създаване то започва активна работа, като открива стотици на-

рушения в работата на службите за сигурност и съда, довели до нарушаване правата на гражданите. Сред незаконно подслушваните има политици, магистрати, а според председателя на бюрото Бойко Рашков и журналисти.

Разкритията на бюрото и позициите, които заема, създават напрежение между членовете му, от една страна, и службите за сигурност и прокуратурата, от друга.

То ескалира до степен, че след намесата на прокуратурата през юли 2017 г. е отнет допускът до класифицирана информация на зам.-председателя на бюрото Георги Гатев, което има за пряк ефект неговото фактическо отстраняване от длъжност. Висшият адвокатски съвет излезе с декларацията по този случай, като разкритикува действията на прокуратурата, определяйки ги като „непропорционална намеса върху правомощията на този орган“.

Атаката продължава, като в началото на декември председателят на Комисията за контрол над специалните разузнавателни средства Бойко Рашков представя пред парламента изключително тревожни данни за масово незаконно подслушване на депутати, магистрати и журналисти от страна на прокуратурата и тайните служби.

Този незаконен способ на събиране на чувствителна информация и координираното изтичане на тази информация към медиите, контролирани от Делян Пеевски, е съществена част от натиска над политическата опозиция и независимите меди. ●

[16] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/comm-2017-700_en.pdf
[17] [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)018-c](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)018-c)

[18] <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95607>
[19] <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-81323>

03

Системен натиск над независимите медии

Всички тези инструменти за натиск и репресия в най-пълна степен са приложени срещу основните членове на Съюза на издателите в България, както и срещу групи независими медии и водещи разследващи журналисти.

Натискът върху „Икономедиа“ и Иво Прокопиев

В периода 2009 - 2013 г. изданията на „Икономедиа“ - „Капитал“ и „Дневник“, публикуват серия журналистически разследвания за зараждането на модела КТБ, концентрацията на депозити на държавни предприятия в банката, финансирането и придобиване на медии с кредити от банката, отпускането на кредити към свързани лица, които застрашават парите на вложителите. Разследванията на „Капитал“ и „Дневник“ се потвърдиха изцяло през 2014 г., когато банката фалира,

а одиторите констатираха, че 84% от кредитния портфейл са към свързани лица. Очакваната събираемост след ликвидация е под 10% от активите.

Разследванията за корупционни схеми около КТБ станаха повод за серия враждебни действия срещу „Икономедиа“, единия от нейните издатели, Иво Прокопиев, и водещите журналисти на медиите в групата.

Веднага след първите разследвания през 2009 г. в медиите на Пеевски започна масирена негативна кампания срещу Иво Прокопиев и изданията на „Икономедиа“. Публикувани са общо над 1000 статии, приложения и книги. Кампанията продължава и днес с едни

и същи неверни твърдения, независимо от множеството съдебни дела (общо 12) за клевета и непозволено увреждане, които Прокопиев е спечелил срещу изданията на Пеевски.

По-късно, през 2013 г., в кампанията срещу „Икономедиа“ се включи пряко и държавата. Първият пик на тези атаки беше по време на мандата на правителството на Пламен Орешарски чрез тотален натиск на множество държавни институции - данъчни проверки, прокурорски и полицейски разследвания, глоби от финансовия регулатор, глоби от Комисията за защита на конкуренцията и много други. Беше организирана дори операция по враждебно превземане на „Икономедиа“ чрез обявяване на предсрочна изискуемост на кре-

дит от банка, но бързата намеса на съда и предсрочното изплащане на кредита елиминираха опасността.

Вторият пик на атаките на властта срещу медийната група започна в началото на 2017 г., след повдигнато обвинение срещу Иво Прокопиев от страна на прокуратурата. Иво Прокопиев беше обвинен, че чрез публично свое изказване за необходими мерки срещу финансовата криза на Националния съвет за тристранно сътрудничество (НСТС) през 2009 г. като представител на работодателите е подбудил тогавашния вицепремиер и финансов министър Симеон Дянков да извърши престъпление две години по-късно, продавайки миноритарни държавни участия на борсата.

На две инстанции съдът постанови обвинителния акт като негоден за разглеждане поради сериозни процесуални нарушения и логически пропадания в него и го върна на прокуратурата. Прокуратурата обаче продължава да настоява на същия текст и сега той отново е внесен в специализирания съд.

Истинската цел на това фалшиво обвинение е да задейства проверка в Комисията за конфискация на незаконно придобито имущество.

В грубо нарушение на закона, несъобразявайки се влязло в сила съдебно решение и излизайки далеч назад от мандата на своята дейност, под натиска на прокуратурата през ноември 2017 г. КОНПИ образува производство срещу Иво Прокопиев и семейството му. Бяха запорирани 100% от фирмата, която притежава мажоритарния дял в „Икономедиа“, както и други дялови участия. Обезпечителните мерки са обжалвани пред съда. Директорът на КОНПИ е лично назначение на премиера Бойко Борисов.

Непрекъснатите проверки, институционални атаки и запори правят практически невъзможно нормалното функциониране на „Икономедиа“.

Иво Прокопиев е известен български предприемач и публична фигура. Групата фирми, която ръководи, е водещ инвеститор в сферата на възобновяемите енергийни източници, дигиталните технологии и финансовите услуги. Прокопиев е активен участник в прехода към демокрация и пазарна икономика, заемал е различни обществени позиции, между

които първи председател на Конфедерацията на работодателите и индустриалците (КРИБ) между 2006 и 2010 г. при създаването на организацията, след сливането на сдруженията на българските работодатели и чуждестранните инвеститори през 2006 г.

Партньор на Иво Прокопиев в „Икономедиа“ е Теодор Захов, председател на Съюза на издателите в България. Захов също е известен български предприемач в областта на информационните технологии и недвижимите имоти, обществена фигура, заемал е различни публични позиции, между които председател на Българската асоциация за информационни технологии (БАИТ).

Още двама от собствениците на независими от властта медии през последните години бяха подложени на натиск през съдебната власт чрез фиктивни прокурорски обвинения, разследвания и непрекъснати клеветнически кампании в жълтите медии на Делян Пеевски.

Натискът върху Огнян Донеv и „Клуб Z“

През 2011 г. Огнян Донеv кредитира фирмата на Любомир Павлов, Христо Грозев и други за купуването на „Медийна група България холдинг“. Групата издава по това време два от най-влиятелните и безспорно най-тиражни централни политически всекидневника в страната - вестниците „Труд“ и „24 часа“, седмичника „168 часа“, както и редица други издания. Продавач е немският концерн Westdeutsche Allgemeine Zeitung. По-късно ста-

ва ясно, че претенции към придобиването на групата са имали тандемът Цветан Василев - Делян Пеевски. Тандемът се е опитал да купи групата и пряко, и чрез подставени лица. Медиите на Пеевски и телевизията на Цветан Василев започват всекидневна злостна атака срещу Донеv и Павлов.

През 2012 г. Огнян Донеv и Любомир Павлов получават обвинение за пране на пари чрез продажба на гружествени дялове и документна измама по сигнал на съдружника на Павлов Христо Грозев. По-късно става ясно, по признание на самия Цветан Василев, че той е финансирал Грозев за оспорване собствеността на вестниците.

По същото време срещу Донеv е повдигнато и друго обвинение - за укриване на данъци при продажба на акции от фармацевтично предприятие. Става дума за сделки с публично търгувани акции от 2006 г., за които данъчните са заявили, че нямат никакви претенции и че всички дължими данъци са платени.

Активността на прокуратурата има една основна цел - да подтикне смяната на собствеността на вестниците, тоест да принуди собствениците да продадат медийната група. Хора от правителството са добре запознати с тази „сделка“.

Малко след образуването на делата започва и сделката по промяна на собствеността на медийния холдинг. Тя е финализирана след прекратяване на наказателното производство за пране на пари срещу Донеv и Павлов. То е прекратено през март 2013 г., след като прокуратурата признава, че няма никакви данни

за извършени престъпления.

Делото за укриване на данъци в момента все още е на първа инстанция в Софийския градски съд.

През целия този период медиите на Пеевски и Цветан Василев всеки ден атакуват Донеv с измислени обвинения в престъпления, свързани с дейността му като изпълнителен директор и съсобственик на най-голямата българска фармацевтична компания - „Софарма“.

През март 2014 г. Огнян Донеv става издател на списание „Клуб Z“ и интернет сайт „Клуб Z“. От самото начало те са обект на атака в редица публични изявления на прокуратурата и главния прокурор. Дотам, че преди месеци главният прокурор Сотир Цацаров на заседание на Висшия съдебен съвет постави въпроса редно ли е членовете на съвета да дават интервюта пред „медиите на подсъдим“. И си позволи да изисква от членовете на Висшия съдебен съвет да не разговарят с тези медии. Тази нестихваща атака отново е подкрепяна от изданията от кръга на Делян Пеевски, които поддържат без отклонение всички тези на прокуратурата. Огнян Донеv е упрекуван, че издава медии, за да бранят интересите му, но фактът е, че в списанието и сайта няма нито един материал, който да касае основния бизнес на издателя.

Една от причините за подобно отношение е критичната позиция на двете медии „Клуб Z“ към работата на прокуратурата, главния прокурор и Висшия съдебен съвет, правител-

ството и управляващите. Тази позиция обаче винаги е подчинена на стандартите на журналистиката.

Другата причина е, че „обвинителите“ са дълбоко убедени в безперспективността на воденото от тях дело и се опитват да създават обществено мнение за натиск върху съда.

Атаките на прокуратурата, подкрепяни от кръга „Пеевски“, далеч не засягат само имиджа на Огнян Донеv. Те се извършват без оглед какви щети биват нанасяни на публична компания с хиляди акционери и работещи в нея. Противно на всички принципи, прокуратурата „разследва“ години наред сделка, извършена преди десетилетие, и през цялото време в публичното пространство поставя равенство между „разследван“, „обвиняем“ и „престъпник“.

Огнян Донеv е един от най-значимите български предприемачи и инвеститори. Изпълнителен директор и съсобственик е на най-голямата българска фармацевтична компания - „Софарма“. Инвеститор е в множество други компании. Заемал е различни публични позиции, между които председател на Конфедерацията на работодателите и индустриалците, една от най-влиятелните работодателски организации, вицепрезидент на Германо-българската индустриално-търговска камара. Носител е на наградата на фондация „Атанас Буров“ за индустриално управление, избран е за „Мистър Икономика 2016“. Ръководената от него компания неизменно е на челно място по показателите за добро корпоративно управление.

Натискът върху вестник „Сега“ и издателя му Сашо Дончев

От 20 години собственикът на най-голямата компания за дистрибуция на природен газ в България - „Овергаз“, Сашо Дончев е под непрекъснат натиск от изпълнителната власт и прокуратурата заради критичните статии в изданията от него вестник „Сега“ (многкратно награждаван с международни награди за независима и качествена журналистика) и карикатурите на Христо Комарницки (носител на множество международни награди за карикатура). Обикновено в акциите се включва цялата репресивна мощ на държавата - данъчни, прокурори, барети, регулаторни органи. От тях не произлиза нищо - проверките приключват без констатации за нарушения, а разследванията се провалят поради липса на доказателства.

През 2004 г. например тогавашният главен прокурор Никола Филчев изпрати барети и прокурори в офиса на „Овергаз“ в зрелищна акция. Официалната причина бе разследване на украинската прокуратура срещу две украински фирми, които са имали взаимоотношения с „Овергаз“. Неофициалната причина - Филчев бе гневен от критичен коментар във вестника, илюстриран със забавен колаж. Три години по-късно разследването бе прекратено поради несъстоятелност. Десет години по-късно самият Филчев призна в интервю, че искането на украинската прокуратура не е било по установения ред и не е съответствало на българското законодателство, по-

ради което изобщо не е изпълнено.

В края на 2008 г. Националната агенция за приходите започна пълна ревизия на „Овергаз инк.“ за периода 2003 - 2007 г. Това се случи след поредица от критични публикации за коалиционното правителство на БСП и ДПС. Ревизията не откри никакви нарушения в „Овергаз инк.“, но НАП отказа да признае разходите за рекламата, която фирмата е публикувала в „Сега“. Актът бе оспорен в съда и през 2013 г. „Овергаз инк.“ спечели делото на всички инстанции.

През 2009 г. тогавашният президент Георги Първанов директно се обърна към руския си колега Владимир Путин по време на работно посещение в Москва с молба да окаже натиск върху „Газпром“ да се откаже от своя партньор в България - „Овергаз“, тъй като финансира вестник, който е критичен към властта. Особено раздразнен по онова време бе мандатодателят на правителството - ДПС, с който Първанов поддържа близки отношения и с чието съдействие бе избран два пъти за президент. Причината - настояването на вестник „Сега“ компетентните органи да проверят произхода на финансовото състояние на лидера Ахмед Доган и на бившия шеф на тотото Ирена Кръстева и нейния син Делян Пеевски, пазаруващи медии на килограм за целите на ДПС. Първанов бе толкова убеден в своя успех, че негов близък съветник публично се похвали: „Закрихме вестник „Сега“.

Особено бурно и през двата си мандата като премиер изразява своето недоволство от вестник „Сега“ Бойко Борисов. Почти няма интервю, в което той да не се е оплакал от

карикатурите, на които е главен герой, и от критичните статии за неговото управление. Борисов обаче не се ограничи само с вербална атака.

През 2015 г., няколко дни след като премиерът изригна за пореден път срещу „Сега“ заради статии, коментиращи факта, че ГЕРБ и ДПС заедно блокират ключови за страната реформи, НАП започна пълна данъчна ревизия на фирмата - издател на вестника, за 5 години назад. Ревизията приключи, без да бъдат установени никакви нарушения.

Особени усилия положи Борисов да отнеме бизнеса на издателя на „Сега“ Сашо Дончев. Също като предшествениците си той атакува партньорството му с „Газпром“, която в крайна сметка прекрати едностранно и незаконно договора си с „Овергаз“. Премиерът не пропусна да се похвали с това свое „постижение“: „В медиите бухалки на газозите посредници, които стотици милиони изгубиха на година вследствие на моите действия, се манипулира общественото мнение. Аз винаги съм давал пример с вестник „Сега“. След като ние махнахме посредниците... Три посредника имаше до доставката на газ и техният основен спонсор най-отгоре стои на вестника - „Овергаз“. И в момента, в който това го направихме, от първа до последна страница, включително и карикатурата, е само с нас.“

През януари 2017 г. издателят на в. „Сега“ Сашо Дончев и бизнесът му в „Овергаз“ станаха обект на проверка от прокуратурата за държавна измяна по повод на сигнал до главния прокурор Сотир Цацаров. Сигналят съдържа публично известна информация за изпратена от Сашо Дончев през 2011 г. жалба

го Европейската комисия за злоупотреба с господстващо положение на „Булгаргаз“ и „Булгартрансгаз“ на българския пазар, в резултат на което ЕК е образувала дело срещу България. През март Сашо Дончев е поканен от посредник на среща с главния прокурор Сотир Цацаров, който му намекнал, че може да има проблеми, ако вестник „Сега“ продължи критичната си позиция по съдебната реформа и към действията на прокуратурата. Цацаров поискал Дончев да упражни своето влияние върху телевизия ВІТ и да спре своята подкрепа за партия „Да, България!“, която също са критични спрямо прокуратурата. Към последните две Сашо Дончев няма никакво отношение.

Изявлението на Сашо Дончев за срещата и исканията на Цацаров предизвика силен публичен скандал и призови за проверка и разследване на главния прокурор за нередламентиран натиск върху бизнесмен и медици. Висшият съдебен съвет и инспекторатът към него обаче отхвърлиха предложението да се направи проверка.

През април 2017 г. въз основа на сигнала срещу Сашо Дончев прокуратурата започна разследване срещу длъжностни лица от Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР) за престъпления по служба. То трябва да установи дали членовете на КЕВР са изпълнявали задълженията си за контрол върху изпълнението на основни елементи от бизнес програмите на газоразпределителните дружества и дали действително направените известности от тези дружества отговарят на заявените от тях и утвърдени от КЕВР.

„Овергаз“ е сред най-големите данъкоплатци, инвеститори и спомоществователи в България, заради което е била награждавана многократно и у нас, и в ЕС. Сашо Дончев е председател на Българската стопанска камара (БСК), която представлява България в BusinessEurope.^[20]

Натиск върху журналисти от независимите медици

Честа практика е журналистите, които работят в „опозиционните“ медици и си позволяват да критикуват властта, статуквото и модела, създаден около Делян Пеевски, да стават жертва на тенденциозен натиск. Това се случва или чрез проверки и дела, заведени срещу тях, или чрез клеветнически кампании в жълтите медици на Пеевски.

Типичен пример в това отношение е независимият сайт „Биволъ“. Това е една от водещите медици за разследваща журналистика, известен със смелите си материали срещу корупцията и мафията. Сайтът например публикува серия материали, които разкриват схемите за продажба на цигари, произведени в „Булгартабак“ и предназначени за контрабанда в Близкия изток. Собствеността на „Булгартабак“ е скрита зад офшорни фирми, но се свързва с Делян Пеевски. Сайтът нееднократно е призовавал да се разкрие кои са реалните собственици на компанията.

„Биволъ“ се издържа само от реклама и дарения и е партньор на уважавани международни инициативи като Organized Crime and

[20] <https://www.business-europe.eu/members/bulgarian-industrial-association-union-bulgarian-business-bia>

[21] <https://www.occrp.org/en>

[22] <https://rsf.org/fr/actualites/secteur-bancaire-en-danger-lettre-ouverte-aux-parlementaires-bulgares>

[23] <https://rsf.org/fr/actualites/un-journaliste-dinvestigation-bulgare-victime-de-menaces-persistantes-pour-ses-enquetes-sur-des>

Corruption Reporting Project^[21]. Заради разкритията на „Биволъ“ през годините е имало многократни опити за натиск върху неговия издател Асен Йорданов и върху главния редактор Атанас Чобанов както от страна на държавни институции^[22], така и заплахи от представители на престъпния свят.^[23] И Чобанов, и Йорданов са обект на постоянни клеветнически кампании от страна на медиите на Делян Пеевски.^[24]

През 2015 г. прокуратурата прави опит да конфискува сървърите на сайта, които са базирани в чужбина, като използва механизмите на международната правна помощ.^[25]

През март 2017 г. цялото имущество на Асен Йорданов е заповирано от Националната агенция за приходите, а според издателя причината е искане на община Бургас, чийто кмет често е обект на разследванията на „Биволъ“.^[26]

Агенцията за приходите например е орган, който често пъти прилага двоен стандарт в подхода си към медиите. Срещу издателите на независимите медии или тези, които критикуват властта, почти винаги се задействат проверки. В същото време има медии, които трупат от години задължения към НАП, без да последват санкции срещу тях. Агенцията се е превърнала в инструмент, от една страна, за натиск срещу неудобните, а от друга, за контрол и въздействие над съдържанието над медиите в затруднено финансово състояние.

Журналистите на „Икономедиа“ също са често мишена на атаките от различни ин-

ституции. През 2014 г. „Дневник“, който е от групата на „Икономедиа“, публикува кратка информация, че по делото за пране на пари от наркотрафик, образувано срещу Евелин Банев-Брендо, е бил призован като свидетел председателят на Комисията за финансов надзор Стоян Мавродиев. Впоследствие „Капитал“ публикува по-обширна статия, базирана на документи от делото, от която става ясно, че като адвокат Мавродиев е заверявал документи, свързани с прането на пари.

След тези разкрития започва масирана кампания срещу „Икономедиа“ като група и срещу отделни журналисти от нейните издания.

- Ръководената от Мавродиев Комисия за финансов надзор издава близо 100 наказателни постановления срещу фирми и управители на създателя на „Капитал“ Иво Прокопиев и срещу него самия.

- Заради две публикации в „Капитал“ КФН налага на „Икономедиа“ две рекордни глоби в размер на 150 хил. лв. Последните действия предизвикват реакциите на различни международни институции, сред които OSCE^[27], Държавния департамент на САЩ^[28], Съвета на Европа^[29], „Репортери без граници“^[30] и др.

- След налагането на глобите журналистите от „Капитал“ Десислава Николова и Росен Босев, както и изпълнителният директор Галя Прокопиева дават публичност на случая пред различни медии. Стоян Мавродиев завежда дела за клевета срещу тях.

[24] <https://bivol.bg/en/reporters-without-borders-and-network-for-free-speech-condemns-smear-campaign-against-bivol.html>
 [25] http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2017/10/13/3058946_asen_jordanov_useshtam_zarodisha_na_neturpimostta_v/
 [26] <http://www.bitelevision.com/asen-jordanov-zaporirali-sa-mi-vsichko-po-iskane-namarionetkata-na-borisov-v-burgas/>

[27] <http://www.osce.org/fom/139001>
 [28] <https://www.state.gov/documents/organization/265616.pdf>
 [29] <https://www.coe.int/ru/web/commissioner/-/bulgaria-progress-needed-to-better-protect-children-improve-media-freedom-and-uphold-the-human-rights-of-migrants>
 [30] <https://rsf.org/en/news/authorities-ramp-pressure-media-over-banking-disclosures>

Паралелно с това журналистът Росен Босев, който отразява работата на прокуратурата, е персонално атакуван с изказвания от главния прокурор Сотир Цацаров. Подобни атаки от страна на Цацаров има и срещу други журналисти, които са критични към работата му, като Лора Филева от „Дневник“ и Силвия Великова от БНР. Изказванията на Цацаров често са последвани от клеветнически кампании срещу споменатите от него журналисти в медиите на Делян Пеевски.

По-различен инструментариум прокуратурата прилага срещу Йово Николов, груг разследващ журналист на „Икономедиа“. Заради негово разследване за незаконно застрояване на брега на Черно море освен проверки на доходите и клеветнически кампании в медиите на Пеевски прокуратурата атакува строителното разрешение на къщата му в тежка юридическа битка, която продължава вече 10 години.

Интересен е казусът с хумористичното издание „Прас-прес“, което се издава от карикатуристите Кристо Комарницки, Чавдар Николов и Чавдар Георгиев и от журналиста Иван Бакалов и в което главни герои често са премиерът Бойко Борисов, главният прокурор Сотир Цацаров и Делян Пеевски. Още от първия брой, който излиза през март 2017 г., вестникът буквално е цензуриран. Всички основни разпространители, които са и под контрола на Делян Пеевски, отказват да продават изданието и го скриват от пазара. Така се налага издателите да организират собствено разпространение през нетрадиционни обекти като кафенета, галерии и книжарници, както и онлайн.

Клеветнически кампании срещу журналисти

В годишния доклад на Freedom House за състоянието на медиите в България за 2016 г.^[31] е отчетена нова тенденция в натиска над журналисти, които критикуват правителството, а именно очернянето им чрез жълти и клеветнически материали, насочени срещу личния им живот.

Особено видими са компроматите срещу телевизионни водещи от най-гледаните предавания на националните телевизии. В интервю за „Дневник“^[32] водещият на „Нова телевизия“ Виктор Николаев споделя, че когато задава критични въпроси на своите гости, срещу него веднага започват подобни кампании.

В тях често се включват и политици. Най-яркият пример е с евродепутата Николай Барекков. Той въпреки разкритията на прокуратурата, че е бил финансиран неправомерно със средства от КТБ, не е привлечен като обвиняем и по този начин очевидно е държан в зависимост. През лятото на 2017 г. Барекков подава сигнали^[33] до прокуратурата и данъчните власти срещу някои от най-популярните телевизионни водещи. Сигналите съдържат тенденциозно поднесени факти за имуществено състояние на журналистите. По тези сигнали властите започват проверки, което е форма на институционален тормоз. Подаването на сигналите е съпроводено отново с клеветническа кампания в медиите на Делян Пеевски.

[31] <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2016/bulgaria>

[32] https://m.dnevnik.bg/intervju/2017/05/24/2976659_anna_colova_i_viktor_nikolaev_polagat_se_neprekusnati/

[33] <http://www.acj-bulgaria.org/bul/p.php?post=8531>

В контекста на тези кампании една от водещите на „Нова телевизия“ - Ана Цолова, е свалена от ефир без ясен мотив, но с обяснението, че ще започне ново предаване. Това не се е случило и до днес.

През октомври 2017 г. двама политици от управляващата коалиция - депутатът Антон Тодоров и вицепремиерът Валери Симеонов, отправят заплахи в ефир срещу Виктор Николаев заради зададени от него критични въпроси. След острата реакция Антон Тодоров подава оставка, но Валери Симеонов продължава с атаките си.

Виктор Николаев, както и неговите колеги от друг национален телевизионен канал, много често се следят от екипи, които, изглежда, са свързани с медиите на Делян Пеевски. В момента, в който в телевизионното студио бива поканен някой с критично към властта мнение, из жълтите сайтове се публикуват снимки и подробности за личния живот на телевизионните водещи.

Кампании срещу регионални медии

Натискът над медиите в България е най-висок на местно ниво, където те функционират със силно ограничени средства и във враждебна среда. Единствените издания, които се ползват с комфорт, са тези, които работят с местните власти или олигарси. [34]

„Зов нюз“ - Враца, е регионален интернет сайт за новините в най-бедния регион в Бълга-

рия и Европейския съюз - Северозападна България. Сайтът е известен с това, че запазва своята независимост и се бори за свободата на словото въпреки трудната среда, в която работи. След серия критични материали през 2015 г. на медиата беше наложена от Комисията за финансов надзор глоба, която надхвърляше десет пъти годишния бюджет на изданието. Глобите бяха отменени от съда.

Наскоро „Зов нюз“ отново стана обект на атака, след като свидетел даде показания, че е подготвяно убийството на издателя на сайта Георги Езекиев. Причината за това е съвместно разследване на „Зов нюз“ и „Биво-лъ“ на банда за трафик и разпространение на наркотици, в която участват полицаи. В разследването си двете медии твърдят, че престъпните схеми са покровителствани от местната власт, а пред камерата им един от замесените казва, че се готви елиминирането на Езекиев. По този повод организацията „Репортери без граници“ [35], както и пет извънпарламентарни политически сили [36] излязоха с декларации в подкрепа на издателя и призив властите да се намесят.

След намесата на президента на международната Асоциация на европейските журналисти [37] ГДБОП пое ангажимент да разследва интензивно заплахите.

През ноември 2017 г. регионалният журналист Юлияна Велчева от сайта „Бележник“ разкрива конфликт на интереси при изпълнението на проект на община Добрич. Малко след това по анонимен сигнал срещу нея започва проверка от различни държавни институции. [38] ●

[34] http://www.fmd.bg/wp-content/uploads/2016/05/regional-media-in-bulgaria-_mdf_-daniel-penev.pdf

[35] <http://bnr.bg/horizont/post/100900941/reporteri-bez-granici-s-trevoga-sledim-sluchaa-s-izdatela-na-vrachanski-sait-zov-nuz-georgi-ezekiev>

[36] <https://dabulgaria.bg/razpravata-s-nezavisimite-medii-dosega-v-sofiya-veche-i-v-drugi-gradove/>

[37] <http://www.aej-bulgaria.org/eng/p.php?post=2599&c=146&d=2017-11-30%2012:01:51&n=head-of-bulgarias-organized-crime-agency-discuss-threats-against-journalists>

[38] https://m.dnevnik.bg/bulgaria/2017/11/28/3086818_jurnalist_ot_dobrich_razsledval_mestnata_vlast_bc/

04

Препоръки за бъдещи действия и политики

Независимите медици и журналисти в България са подложени на безпрецедентен натиск и множество обективни трудности да съществуват. Ако различните групи проблеми, показани в тази Бяла книга, не бъдат адресирани своевременно, свободните медици в България ще изчезнат напълно.

Основният проблем е използването на прокуратурата начело с главния прокурор Сотир Цацаров, а чрез нея и много други държавни институции като инструменти за натиск и цензура, като средство за репресия на политически и обществени опоненти. Това блокира функционирането на целия демократичен процес.

Независимите медици са възможни само ако медийните компании са икономически независими. В момента свободното медийно пространство в България съществува поради личните усилия и морал на няколко десетки журналисти и собственици на медици. Срецу тях обаче стои желанието на управляващата политическа класа да ги унищожи икономически, чрез прокуратурата и чрез натиск от другите държавни институции. Това състояние не е устойчиво.

Съюзът на издателите в България представя няколко идеи за възможни решения на засегнатите по-горе проблеми:

1. Свободата на словото, разнообразието на мнения в обществото е основна човешка и европейска ценност. Би следвало медийната свобода да бъде между основните критерии, според които ЕС и ЕК определят политиката си към държавите членки.

Държави и правителства, които насилствено ограничават свободата на словото и това се потвърждава ясно от международните индекси и класации за медийна свобода, не би трябвало да имат достъп до никакви европейски фондове.

2. Журналистите и издателите все по-трудно могат да разчитат на правосъдие и справедлив процес, особено в досъдебната фаза, където действията на прокуратурата не подлежат на съдебен контрол. СИБ настоява от ЕС да бъдат изпратени независими наблюдатели - международни прокурори, които да проследят в детайли всички обвинения и предварителни разследвания срещу журналисти и издатели в България.

3. Тенденциите в медийния бизнес и рекламата по света ясно показват, че особено на малки пазари като България медиите нямат обективна възможност за постигане на устойчив бизнес модел. В тази среда финансовата подкрепа от страна на правителството само за лоялни на властта медии играе все по-ключова роля. Както е отбелязано и в последния доклад на „Репортери без граници“, концентрирайки комуникационните бюджети по европейските програми само към контролирани от властта медии, правителството си купува спокойствие. „Разпределянето на суми от еврофондовете към определени медии е съпроводено с пълна липса на прозрачност. Така се гарантира благосклонното отразяване на дейността на правителството и прикриването на скандали“, отбелязват от организацията. Препоръката на СИБ към ЕК е да изиска повече прозрачност и да повиши контрола за начина, по

който се харчат комуникационните бюджети по европрограми в България. Според оценки на СИБ на годишна база парите по тези програми значително надвишават рекламните приходи на всички издатели, взети заедно.

4. Друг много съществен елемент на подкрепа за зависимите медии е допускането на концентрация в собствеността на медиите и особено в разпространението на печатни издания. Въпреки многобройните сигнали и практики на нелоялна конкуренция засега правителството и антимонополният регулатор - Комисията за защита на конкуренцията, не са предприели никакви действия срещу медийния монопол. Препоръката на СИБ е ЕК да започне международно разследване за концентрация и нелоялна конкуренция на медийния пазар в България.

5. Създаване на програма „Дигитална трансформация на медии“ в ЕС, насочена към технологичното укрепване на традиционните медии. Малките медийни предприятия в България и други сходни пазари не са в състояние да направят необходимите инвестиции в технологично развитие, за да бъдат конкуренти на глобалните гиганти като Google и Facebook. Както и по-горе, за успеха на програмата е важно медийните фирми да кандидатстват директно в Брюксел, за да се избегне посредничеството на местното правителство. ●

Представените тук малка част от карикатурите на Христо Комарницки и Чавдар Николов са също повод за натиск върху издателите на в-к „Сега“ и „Прас Прес“.

София, 2018 г.